

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1869

De S. Bonita, Virgine Brivate In Avernia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67915)

A stiani agricolæ partes; adeo ut in his S. Gauderici virtutibus proponatur colonis speculum sanctimoniam, conditioni eorum aptissimam.

d Quæ in hoc numero et in sequenti narrantur, occurrunt quoque apud Domenec; sed quæ subsequens numerus exhibet de secundo scilicet miraculo, prorsus desiderantur apud hunc scriptorem.

e Similia miracula occurrunt: tum in Vita Venerabilis Annæ Mariæ a Jesu, Virginis secularis, quæ in America meridionali non ita pridem claruit; tum in Vita Venerabilis Patris Anchieta, missionarii S. J. innumeris prodigiis clarissimi. Utinam miraculum S. Gauderico tributum tam certis constaret testimoniis, quam ea V. P. Anchieta et V. Annæ Mariæ!

f Vide super hac re totum § II Commentarii prævii. Poc de eo miraculo annotat, id in nullis vetustis scriptis referri, sed ex sola orali traditione adstrui. Verumtamen nefas arbitratus est imitari Domenec, qui prudenter id omiserat.

g Frustra quæsi hujus rivuli nomen, licet ipse rivulus mihi signetur in duplici tabula geographica. Ex tabula autem geographica num. 19 Cassini hæc haurio: ducentis circiter metris (si hæc vox fertur) ab ecclesia oppidi sui vici S. Gauderici fluit rivulus,

B

(a) Recueil des archevêchés, etc., t. II, p. 541. — (b) Marca Hispanica, append. col. 971. Edit. Baluz. — (c) Ibid.,

qui oritur e loco mille ferme metris ab eadem ecclesia distante, et les Mathieux nuncupato. Transit idem fluviolus sub via publica, Appamiam Fano Sancti Papuli jungente, et cum Lertii undis undas suas miscet.

h Absque dubio propter id prodigium pingebatur Canigone S. Gaudericus, visione fruens Deiparæ ei apparentis. Poc tamen, ex quo hæc colligimus, exhibet in suo libro S. Gaudericum veste pastoralis indutum, una manu pedum, altera fasciculum spicarum tenentem.

i Vide num. 29 et sequentes Commentarii prævii.

k Teste Beaunier (a), dicebatur quoque id cœnobium monasterium S. Mariæ; qui titulus ei datus fuit, cum anno 1009 ab Oliba Elenensi seu Perpignanensi episcopo consecrata est ecclesia in honorem S. Martini episcopi, S. Mariæ Virginis, et S. Michaelis: cujus consecrationis instrumentum edidit Petrus De Marca (b). Monasterium hoc filia erat, ut medio ævo loquebantur, abbatie S. Michaelis de Coaxu, seu de Cozan; initio episcopo Elenensi subiectum (c), dein, centum scilicet annis post, abbati Crassensi: ut colligitur e diplomate, edito a Montfalconio (d) et ex bulla Alexandri III, publici juris facta per Petrum de Marca (e).

D

E

l. c. — (d) Diarium Italic., p. 7. — (e) Marca Hispanica, append. col. 1331.

DE S. BONITA, VIRGINE

BRIVATE IN AVERNIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

INTER
SÆCULUM
FORTE
IX ET XI.

Colitur S.
Bonita XVI
Octobris

C

S Bonita, cujus nomen idem ac venusta sonat, (quod hodierna lingua hispanica liquido testatur), e Martyrologio Universali unius Claudii Chastelain mihi innotescit. Sic sonat ejus memoriæ annuntiatio: In Arvernia Sanctæ Bonitæ Virginis, ortæ Albarii qui vicus Brivati proximus est, maxime erga Sanctum Julianum piæ, et Brivate ad Sancti Martini sepultæ; quæ asserta inferius subjicietur examini. Cum autem hujus Sanctæ vita atque cultus maximopere obscura sint, dedimus Brivatem litteras, plura de gestis, de Reliquiis, deque veneratione populari sciscitantes. Verum ea fuit illic superiori sæculo rerum sacrarum clades, ut aliud non haberimus responsum, quam quod nihil amplius in his oris de S. Bonita reperitur. Solis itaque impressis libris, qui numero paucissimi de S. Bonita agunt, utens, qualemcumque jam benevolo lectori exhibeo de Sancta Bonita syllogen. In primis recte ejus festum retulit Castellanus ad diem XVI Octobris, non autem ad diem XV, quod notandum est, siquidem Jacobus Branche in Vitæ Sanctorum Arvernæ ad calcem Vitæ S. Bonitæ (a) integris litteris scribat se hausisse sua asserta a lectionibus Breviarii Brivatensis, quæ decima quinta Octobris recitantur. Non tamen licet Branchium erroris incusare, nam ad marginem Vitæ S. Bonitæ ubique diem XVI Octobris signat: unde consequens est ante annum 1652, quo memoratus

(a) Vies des Saints d'Auvergne, p. 603.

hagiophilus opus suum typis credidit, festum S. Bonitæ translatum fuisse ob concursus festum S. Bertrandi episcopi Convenensis, et canonici regularis Tolosatis. Verum immutata hæc fuerunt in Breviario, ex quo ipse Sanctæ Bonitæ Vitam descripsi, quodque impressum fuit anno 1654 ad usum ecclesiæ collegiatæ Brivatensis; illic enim festum Sancti Bertrandi prodit ad XV Octobris, Sanctæ Bonitæ vero ad XVI ejusdem mensis; estque hæc dies translationis, non autem natalis memoria.

2 Porro Brivas, de qua centies jam dixerunt Decessores nostri, duplex est: altera Brivas Vetus, olim oppidum, nunc vicus, imprimis mirabili suo ponte, uno arcu Elaverim fluvium claudente, insignis, gallice dictus Vieille Brioude; posterior Brivas, quæ Brivas ad ecclesiam, vulgo Brioude-glise appellatur, tumulo S. Juliani celeberrimi Martyris, XXVIII Augusti culti, ad tumultus reipublicæ gallicæ usque gavisæ est; nobili olim canonicorum collegio clara erat, jam pridem oppidum facta; quæ Brivas jacet ad sinistram, altera ad dexteram, si secundo cursu Elaverim sequeris. Utraque olim diocesi San-Floropolitana capiebatur; nunc autem Aniciensis (Le Puy, Département de la Haute-Loire.) Juxta veterem autem Brivatem vicus est Albarium (Alvier), quæ S. Bonitæ patria fuit. Quo vero tempore hæc nata sit, definire nequiverunt ipsi Brivatenses canonici, ut liquet ex eorum Breviario. Castellanus similiter incerto tempore ejus ætatem assignavit; at nescio quare eam Sanctis sæ-

F

Brivate in
Arvernia.

culi

A culi VII præposuerit. A nobis autem nihil certi petieris, cum omnigena documenta fere desint.

Sæculo XV
certo anti-
quior est,

3 Verum ex lectionibus, infra recitandis, colligere licet S. Bonitam ante annum 1454 vixisse, atque adeo ejus Vitam ante id tempus fuisse conscriptam. Cum enim lectio v habeat: Quadam die cum ultra metas alvei excurrit Elaver, et navis deeset, qua trajiceret fluvium propter nimiam aquarum copiam, ad littus stetit anxia virgo, liquet exstructum non fuisse celeberrimum Brivatensem pontem, quo tempore hæc acciderunt, atque etiam quo tempore exaratus est codex, unde hæc in Breviaria Brivatensia translata sunt; secus enim planum omnino erat, ut ad hunc pontem a scriptore alluderetur. Jam vero, licet vocabulum Brivas, Briva, etc. celtice pontem significet, idque nomen his locis inditum antiquissimum sit; licet præterea obvii geographi, tum antiquiores tum recentiores, velint, pontem, qui nunc illic cernitur, a Romanis atque adeo a C. Julio Cesare conditum fuisse; (cujus sententiæ promotores satis fuerit nominasse Moreri, La Martinière, d'Expilly in suis Dictionariis geographicis et historicis ad verbum Brioude, et auctores Dictionarii Universalis Franciæ, anno 1804 Parisiis excusis;) constat tamen pontem illum anno 1454 inchoatum fuisse, ut ostendit antiquitatum quidam indagator, nomine Dijon, in commentario de hoc ponte, quem anno 1754 in societate litteraria Claromontana prælegit, et partim publici juris fecerunt editores Mercurii Francici anno 1755: protulit enim commentator contractum anno 1454 cum operariis initium de hoc ipsissimo condendo ponte. De qua re plura videre est in Bibliotheca historica Franciæ Le Long, recognita a Fevret de Fontenette (a); unde hæc mihi haurienda fuerunt.

et forte etiam
sæculo XII.

4 Ad hunc tamen annum 1454 standum non est; scribunt quidem Brivatensis Breviarii auctores: Qua tempestate vixerit, incertum est: vixisse fertur Anglis in Gallos dimicantibus, quorum insidias detexit. Brivatem obsidere molientium. Verum cum hæc innotantur solummodo traditioni alicui incertæ, quam nulla adminiculantur monumenta; cum præterea tradatur in Dictionario Franciæ (b), superius citato, Brivatem, nedum ab Anglorum armis vindicatam, contra ab eis expugnatam fuisse; quæ forte ad bella inter Philippum Augustum, Franciæ monarcham, et Richardum, Cor Leonis dictum, Angliæ regem, referenda sunt; et demum cum satis solemne sit, ut Sanctis vivis a populo aut a scriptoribus non cævis ea tribuantur, quæ iisdem, vita functis et in cælo apud Deum intercedentibus, potius adscribenda forent; (cujus rei exemplum in Sylloge historica de S. Gurdanio superius habuimus;) multo fragilius in citatis verbis fundamentum jacere nobis videtur, quam ut propterea S. Bonitæ ætatem temporibus Philippi Augusti, seu exeunti sæculo XII affigamus.

Verisimile
est eam
vixisse inter
sæculum IX
et XI.

5 Equidem libenter statuerem S. Bonitam inter sæculum IX et XI aut XII vixisse. Nam illud certe temporis spatium, quod inter annum 730 et 830 cucurrit, ex ejus vita excludendum est, quia, ut Gallia Christiana ex authenticis documentis docet (c), diruta tum jacebat S. Juliani ecclesia; quam tamen sancta Virgo, dum viveret, frequentissime adire solita fuisse traditur in Brivatensibus Breviariis, nullum hic dubium admittentibus. Quod vero pertinet ad alterum temporis limitem, seu sæculum XI aut XII, ratio, quæ prohibeat, quin S. Bonita hoc tempore recentior statuatur, in eo posita est, quod sæculo XII atque adeo XI exeunte jam vulgo in Gallia

obtineret usus, causas canonizandorum Romam deferendi; quod tamen ob omnimodum fere documentorum de S. Bonita defectum minime factum fuisse videtur: quæ ratio nonnihil stabilitur ex eo, quod Brivatenses canonici immediate Sanctæ Sedi subiciebantur, et proin facilius beatæ Virginis laudes commendare poterant. Et quidem, quem dixi, defectus ille documentorum de Beata, impense a Brivatensi capitulo culta, alterum non spernendum momentum est, quod non sinat ejus ætatem ad recentiora differre tempora. Atque hæc ex conjectura dicta sunt, ut noverit lector, quare in fronte hujus Commentarii S. Bonitam inter sæculum IX et XI mortuam dixerimus.

6 Si vero obscura sit ætas, non minus obscurus est locus, ubi primum sepulta fuit S. Bonita: Branchius quidem innuit eam semper humatam jacuisse in sacello S. Martini, quod in templo Brivatensi non longe a sacello S. Juliani est, atque proin eam post mortem distractam non fuisse a patrono, quem viva impensissime coluerat; verum ex Officio anni 1654 intelligimus eam olim fuisse translata. Ex memoratis vero Branchii dictis, quæ Officio anni 1654 consona sunt, constat sacellum seu capella S. Martini, non esse templum diversum a templo S. Juliani (quod tamen verba Claudii Chastelain, ut gallice sonant, innuunt) sed altare tantum S. Martino sacrum in ipso S. Juliani templo. Ex lectionibus mox citandis constat perpulchrum olim fuisse hoc S. Martini sacellum: quale vero hodie sit, et etiamnum inibi exstant fenestræ pictæ, S. Bonitæ miraculum exhibentes; quid passæ fuerint hujus Sanctæ Reliquiæ, dum impietas proximo sæculo fureret in Galliis; quis earum hodiernus sit status; perseveretne populi cultus erga S. Bonitam, quem suo tempore laudibus dignum censuit Branchius; quæ denique sors obtigerit Mss. codicibus, quorum reminiscitur Officium mox recitandum, atque alia istiusmodi solvere non possumus, quoniam ut num. 1 dictum est, altum erga nostra postulata vix solvi potuit silentium. Quamobrem jam sibi accipiat studiosus lector hymnum et tres lectiones desumptas ex Officio duplici nostræ Sanctæ, prout a me descripta sunt ex Brivatensi Breviario, quod Parisiis in bibliotheca pristini collegii canonicorum S. Genovefæ sub littera BB. 871 servatur.

Multa circa
hanc Sanctam
obscura sunt.

E

7 HYMNUS. Alumna Christi Bonita

Parentibus pauperula
Ad anserum custodiam
Vixisse fertur servula.
Semel relictis in die,
Ad sacra pergens limina,
In Juliani laudibus
Vacabat virgo sedula.
Ripæ temescunt fluminis:
Ad littus orat anxia:
Adest, dum fleret, Angelus;
Habet puella prævium.
O quanta virtus Martyris!
Quam fervens hujus caritas,
Quæ nautam nacta coelicum
Aquarum frangit impetus!
Instar columbæ simplicis
Dies traduxit innocens,
Brevique currens stadio
Bravium victrix abstulit.
Hujus precatu Virginis
Sis, Christe, nobis navita,
Ut sinuosas sæculi
Perambulemus semitas.

Ejus Vitæ
synopsis ex
Hymno,
F

(a) T. III, p. 502. — (b) T. I, p. 467. — (c) T. II, col. 468.

A

Deo Patri sit gloria,
Ejusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito
In sempiterna sæcula. Amen.

D

ANNOTATA.

Nescio an operæ pretium sit indicasse, versum duodecimum calamo illic sic correctum fuisse: Et est puellæ prævius. ORATIO. Deus, qui nos beata Bonitæ virginis tuæ annua solemnitate lætificas: concede propitius, ut ejus adjuvemur meritis, cujus castitatis lætamur exemplis. Per Dominum, etc.

VITA S. BONITÆ VIRGINIS

Ex Breviario canonicorum Brivatensium anni 1654.

B

S. Bonita anseres custodit et erga S. Julianum pietatem colit.

a
b
c
d

Angelo duce, fluvium trajicit;

e

f

g

moritur, transfertur. Reliquiæ recognoscuntur.

h

i

LECTIO IV. Bonita virgo loco humili in pago Alveyrii a ditionis Brivatensis b, ad Elaverim c fluvium non procul ab urbe (Brivate), parentibus tamen Christianis nata est. Ab iis anserum vili custodiæ mancipata, et fidei rudimenta edocta, incredibili fuit a teneris erga Beatissimum Martyrem Julianum d igne devotionis accensa; quæ sic exarsit, ut relictis quotidie in pascuis anseribus, Brivatam properaret ad ejus tumulum, ubi ferventes fundebat preces, sibi quæ ad salutem forent necessaria, juvante Martyre, præpotens Deus suggereret ac ministraret.

2 LECTIO V. Quadam die cum ultra metas alvei excurreret Elaver, et navis deesset, qua trajiceret fluvium e propter nimiam aquarum copiam, ad litus stetit anxia Virgo, precibus et lacrymis Deum exorans, ne solita ipsius ad Sancti limina peregrinatio hac vice præpediretur. Mirum dictu! flenti obvius est Angelus, quem per medios fluctus iratos habet puella prævium. Incolæ attoniti, viso miraculo, fantur Dei magnalia. O fides Virginis supra fidem! o Dei clementia! o virtus nostri Martyris singularis! Id codices hujus basilicæ f, id majorum traditio, id denique specularia præbent vetusta g capellæ Sancti Martini, ubi Virginis corpus quiescit, in quibus tota rei series depicta conspicitur.

3 LECTIO VI. Post hoc singulare Dei beneficium Bonita virgo, abdicata sæculi cura simplicitatem columbæ retinens, ac jugis in extollendis Dei laudibus et meritis Juliani Martyris, brevem sed innocentem ac plane coelestem vitam duxit. Qua tempestate vixerit, incertum est; vixisse fertur Anglis in Gallos dimicantibus, quorum insidias detexit Brivatam obsidere molientium h. Hujus ossa nuper i recognita cursum consummasse in adolescentia, ut Christo sponso sociaretur, argumento sunt; vestes ibidem asservatæ e vili panno, vilis fuisse generis; capilli denique adhuc intacti, sufflavi coloris et valde decori, virginalis intactæ pudicitiae non exiguum pariter præbent argumentum; natalitius dies ignoratur; hodiernus translationis k est ex fastis hujus basilicæ.

(a) T. II, col. 463 et seqq. — (b) P. 101. — (c) T. I, p. 467. — (d) Act. SS., t. VI Aug., p. 169. — (e) Ibid., l. c. —

a Alveyrium, seu Albarium, gallice Alvier, vicus est juxta Brivatem veterem; de quo vide num. 2 Commentarii prævii.

b Ditio Brivatensis, gallice le Brivadois penes canonicos Brivatenses, hinc et ex alius domini possessione comites dictos, jam a temporibus Ludovici Pii erat; qui Brivatensem comitatum cesserat Berengario cuidam, ecclesiæ Brivatensis a Sarracenis destructæ restauratori, et frequentissimi capituli conditori. Confer Galliam Christianam (a), Valesii Notitiam Galliarum (b), et Dictionarium Universale Franciæ (c).

c Gallice l'Allier nuncupatur, ortus in partitione a Ligeri superiori agnominata (dép. Haute-Loire), et miscens suas aquas Ligeri prope Nivernum.

d S. Julianus, Martyr Brivatensis, colitur die XXVIII Augusti; ad quam de eo dixerunt decessores nostri (d).

e Ut num. 2 Commentarii prævii diximus, habitabat S. Bonita Albarium, seu Alveyrium, vicum juxta Veterem Brivatem, qui a Brivate nova seu a Brivate ad ecclesiam fluvio Elaveri separatur. Unde facile intellectu est, quapropter hujus fluminis undæ trajiciendæ essent sanctæ nostræ Virgini. Hinc quoque colligere licet Sanctam vixisse, cum templum in Brivate nova jam exstructum foret; quod certe sæculo IX ineunte factum jam erat, et verisimiliter multo etiam citius, ut ostendit Stillingus (e), licet Sirmundus aliique in contrariam abeant sententiam.

f Per codices hujus basilicæ intelligo antiquum Officium ecclesiasticum Ms. de S. Bonita; quæ conjectura si probetur, cultus S. Bonitæ ad sæculum saltem XV referendus erit.

g Frustra Brivatenses de his specularibus et capella S. Martini sciscitati fuimus. Quare, si divinare oporteat ad sæculum XIII aut XIV redigenda videntur, cum his temporibus magis vigeret in Gallia pictarum fenestrarum usus, et in lectionibus Brivatensia specularia vetusta dicantur.

h Vide Commentarium prævium num. 5.

i Hæc Reliquiarum recognitio, quam Branchius, anno 1652 scribens, ignoravit facta fuerit necesse est paulo ante annum 1654, quo impressæ fuerunt, hæc, quas hic loci edimus, lectiones.

k Quo tempore hæc translatio facta fuerit, nusquam reperimus. Hæc autem festivitas in sola pristina ditione et forte etiam in solo templo Brivatensi olim agebatur: certe, cum ante gallicanam rerum sacrarum stragem Brivas diocesi San-Floropolitana clauderetur, clero hujus dioceseos non indicebatur in Calendariis liturgicis S. Bonitæ festum celebrandum: cujus rei causa forsitan fuit, quod usque ad senescens sæculum XVII Brivas, non tantum in temporalibus, sed in spiritualibus quoque capitulo subdita erat (f). Nunc vero, cum Brivas diocesi Aniciensi capitur, extinctus videtur S. Bonitæ cultus: ex Calendario saltem liturgico Aniciensi anni 1832 exulat hujus Virginis nomen; et Brivate, ut num. 1 Commentarii prævii diximus, nihil amplius de S. Bonita reperitur. Facit Deus, ut quæ exeunte superiori sæculo exstinxit impietas, ad vitam nunc revocet genuina in Deum ejusque Sanctos religio!

(f) Cfr. Gall. Christ., t. II, col. 468.

DE